



In de Boezem van Azië

Eindeloze steppen en bergen met afgelegen boeddhistische kloosters en mysterieuze grafheuvels. Maar ook sjamanen, worstelaars en seminomaden. De Russische deelrepubliek Tuva is een fascinerend stuk Siberië dat door slechts een handjevol mensen wordt bezocht. Columbus-schrijfster Aafke Jochems ging op ontdekkingsocht.

Fotocamera en tas inleveren, zakken leeghalen en dan pas mag je met een select groepje en gids de speciale ruimte van het museum in. De deur, type kluisdeur, gaat achter me op slot. In deze duistere kamer liggen met spotjes belichte opgravingen van zo'n 2700 jaar oud die hun weerga niet kennen. Voornamelijk gouden sieraden, dierenafbeeldingen en zelfs gouden kledingstukken die bewerkt zijn met een finesse die alleen met een loep goed te bewonderen is. De schatten zijn eind vorige eeuw opgegraven in de Vallei der Koningen in Noord-Tuva en komen uit grafheuvels van vooraanstaande Scythen, het volk dat eeuwenlang over het gebied heerste. Zelfs nu vinden er nog opgravingen plaats. Het museum, in 2008 geopend, is er speciaal voor gebouwd. Dit alleen al maakt de reis naar Kyzyl een succes. En die reis is niet makkelijk: eerst een nachtvlucht van Moskou naar Abakan in de buurrepubliek Chakassië en dan nog 500 kilometer zuidwaarts per bus of taxi over bergpassen en vlaktes.

CENTRUM VAN AZIË

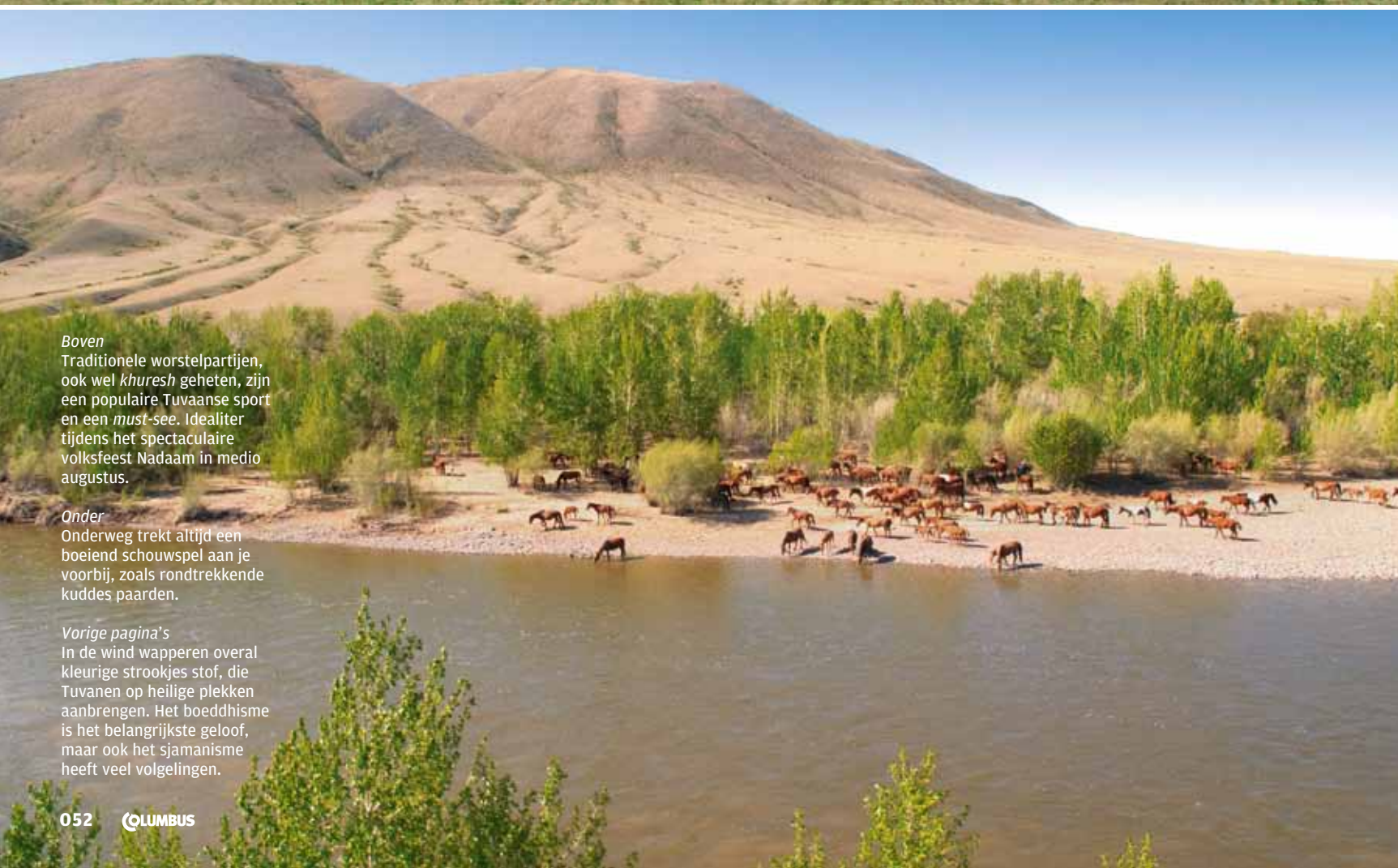
Kyzyl, formaat provinciestad, is de hoofdstad van de Russische deelrepubliek Tuva. Vanaf mijn ontmoeting met de Tuvaanse Rada Chakar, zo'n twintig jaar geleden in Nederland, wilde ik dit deel van

Zuid-Siberië waar zij woont en haar roots heeft met eigen ogen zien. Om een idee te krijgen hoe groot Tuva is, tel je het grondgebied van Nederland, Denemarken, Luxemburg en Zwitserland bij elkaar op. Er wonen slechts 300.000 mensen in dit land van bergen, meren, rivieren en uitgestrekte steppen. Merendeels Tuvanen, verwant aan het Mongoolse volk, en etnische Russen.

Hoewel met de precieze locatie iets is gesjoemeld, is Kyzyl het geografische centrum van Azië. Een monument met wereldbol, waar jong en oud zich op de foto zetten, maakt dat duidelijk. Het ligt aan de gigantische rivier Jenisei, die Siberië doorkruist en een groot deel van het jaar bevroren is. De temperatuur kan hier in de winter namelijk tot -60°C dalen. In de zomer stijgt het kwik juist met gemak tot 30°C. Een genadeloos klimaat, maar dat weerhield de Tuvanen vroeger er niet van als nomaden met yurt en vee rond te trekken over de weidse steppen. Nu is hooguit tien procent van de Tuvanen in de zomer seminomadisch en woont in de winter in een appartement in Kyzyl. Met 'dank' aan de Sovjet-Unie, die korte metten maakte met de traditionele leefwijze. Een klap voor de grootouders van Rada: 'Ze moesten haast al hun vee aan de collectieve boerderij afstaan. Hun nomadenbestaan was voorbij en daarmee grotendeels hun



" Het sjamanisme, net als het boeddhisme, heeft hier een eeuwenlange geschiedenis "



Boven
Traditionele worstelpartijen, ook wel *khuresh* geheten, zijn een populaire Tuvaanse sport en een *must-see*. Idealiter tijdens het spectaculaire volksfeest Nadaam in medio augustus.

Onder
Onderweg trekt altijd een boeiend schouwspel aan je voorbij, zoals rondtrekkende kudde paarden.

Vorige pagina's
In de wind wapperen overal kleurige strookjes stof, die Tuvanen op heilige plekken aanbrengen. Het boeddhisme is het belangrijkste geloof, maar ook het sjamanisme heeft veel volgelingen.

identiteit, want alleen met veel vee kon je onafhankelijk zijn.'

WORSTELKAMPIOENEN

Gelukkig is niet alle eigen cultuur verdwenen. Boventoonzang en worstelen zijn nog springlevend en moet je zeker meemaken. Boventoonzang – het vermogen om met je stembanden verschillende tonen tegelijk te produceren – kun je bijvoorbeeld beluisteren tijdens festivals, zoals Ustuu-Khuree, dat in juli bij de gelijknamige boeddhistische tempel in het plaatsje Chadan plaatsvindt. Of het kleurrijke festival Naadym, dat half augustus in Kyzyl wordt gehouden. Veehouders tonen er hun paardrijkunsten en worstelaars beoefenen de nationale sport. Een unieke kans om je onder te dompelen in de tradities van de Tuvaanse cultuur. Boventoonzang schalt ook uit de luidsprekers van het stadion van Kyzyl, waar de jeugdkampioenschappen worstelen plaatsvinden op 1 juni, de Dag van het Kind. De jury is uitgedost in traditionele kledij, de jeugd in kleurige broekjes, hesjes en stoere laarzen. Dezelfde jongeren die overigens na de wedstrijd in spijkerbroek en T-shirt mail checken op hun smartphone.

LAND VAN DE SJAMANEN

Wat het Sovjet gezag evenmin heeft kunnen uitbannen, is het sjamanisme, dat net als het boed-

dhisme een eeuwenlange geschiedenis in Tuva heeft. Zo kwam de gepensioneerde aardrijkskundeler Nadjezda Sat er als kind achter dat ze als enige dingen zag en voorvoelde. Ze hield lange tijd voor zich dat ze contact had met een alternatieve werkelijkheid, zoals ze het zelf omschrijft. Maar tegenwoordig komen mensen naar haar dorpje toe voor raad en genezing. Ze nemen altijd een wit cadeau mee. 'Wit is de kleur van melk, de bron van ons leven', legt Nadjezda uit. Nadjezda woont niet ver van Kyzyl, maar door de slechte staat van de wegen ben je lang onderweg. Dat geldt voor bijna het hele, schaarse wegennet. Het oosten is uitsluitend met een terreinwagen te doordringen. Alleen de M-54, die van het noorden naar de grens met Mongolië in het zuiden loopt, is goed begaanbaar. Hoe snel of langzaam je ook reist, er trekt altijd een boeiend schouwspel aan je voorbij. Zo zie je bij heilige waterbronnen Tuvanen hun gezicht en handen wassen, opdat ze een spoedige reis hebben. In de wind wapperen overal kleurige strookjes stof die voorbijgangers rond steenhopen en aan heilige bomen hebben gestrikt. Verder vind je her en der dorpjes met houten huizen aan stoffige straten, boeddhistische tempels, een enkele yurt, meren met heilzaam water en rondtrekkende kudde paarden. En tussendoor eindeloze vergezichten die met geen camera zijn vast te leggen. Je moet er echt zelf naartoe. 📷